

HVAD OPTAGER FORSKEREN?

Den ensomme forsker i elfenbenstårnet hører fortiden til. I dag skal forskerens viden ud i verden til dem, den berører. Men hvad berører forskeren? Asterisk stiller i hvert nummer spørgsmålet til en forsker – denne gang til **Lotte Hedegaard-Sørensen**.

VI MÅ VÆRNE OM SPECIAL- PÆDAGOGISK VIDEN

Stadig flere specialpædagogiske institutioner lukker og slukker, og med dem forsvinder vigtig specialpædagogisk viden.
Folkeskolens mål om øget inklusion fordrer samarbejde med specialpædagogik, hvis ikke børnene skal blive de store tabere, mener LOTTE HEDEGAARD-SØRENSEN.

Fortalt til KNUD HOLT NIELSEN

EN KÆMPE DIVERSITET I SKOLEN

Diversiteten i skolen er omfattende og mangesidig. Hvad stiller det af krav til undervisningen, at elever er meget forskellige? I samarbejde med forskningsafdelingen på professionshøjskolen UCC har jeg det seneste års tid arbejdet på et forskningsprojekt i folkeskolen med fokus på differentiering. Jeg har i mange år arbejdet med forskningspro-

jekter, der har haft fokus rettet mod lærernes praksis og måde at være professionelle på i undervisningssituationer.

Der er ganske mange specialpædagogiske problemstillinger i den danske folkeskole, og de fordrer fagpersoner, som ved noget om at arbejde specialpædagogisk. Hvad er forskellen på at være en dygtig lærer inden for det specialpædagogiske felt og at være en dygtig lærer inden for det almenpædagogiske felt? Hvad sker der, når der i et undervisningslokal er også elever med diagnoser som Aspergers, autisme eller ADHD – eller elever i socioemotionelle vanskeligheder på grund af ringe omsorgsevne hos forældre?

Det er meget vanskeligt at se, hvordan det skal kunne lykkes, hvis vi fortsat tænker, at én lærer skal kunne klare alt dét. Altså én lærer, én lektion, én klasse. Med den aktuelle inklusionsdagsorden kan der rykke flere udfordringer ind i klassen. Samarbejdet mellem flere faggrupper og flere forskellige faglige perspektiver er for mig at se en kommende stor udfordring at få udforsket og udviklet.

MÆGTIGGØR LÆRERNE

Jeg arbejder med at udvikle en forsknings-tilgang, som både rummer en ambition om at forske kritisk i læreres praksis og samtidig udvikle undervisningen sammen med lærere. Jeg arbejder meget med praksisfortællinger. Det er en metode til at indfange situationer i praksis. Det gør jeg med henblik på, at lærerne bliver subjekter selv. Lærerne skal blive dygtigere til sammen med forskere at sætte ord på, hvad det er, de kan, og hvilke udfordringer de oplever at stå med. Vi har virkelig brug for at få 'mægtiggjort' lærerne igen. Det er tydeligt, når man forsker sammen med lærere, at de meget hurtigt opdager, hvor meget de faktisk kan, og hvor meget de faktisk ved.

Et godt eksempel er, at hvis jeg spørger lærerne, hvilke teorier de trækker på, og hvordan de arbejder teoretisk, så kigger de på mig, som om de ikke kan svare på det. For eksempel svarede en lærer, 'jeg tror nok, at jeg på seminariet læste noget Thomas Ziehe, som jeg var meget optaget af'. Og så spørger jeg: 'Hvordan bruger du så Thomas Ziehe i dit arbejde, bruger du ham?'. Så lyder svaret med en noget flov stemme: 'Næh, egentlig ikke'. Men når jeg så skriver nogle situationer ned fra lærernes praksis og beder dem om at gøre det samme, så viser der sig et helt andet billede. Når jeg i interviewsamtalerne spørger til situationerne, og hvad de kalder dem fagligt, så sætter de rask væk ord på. Pludselig vælter det ud af dem: Medbestemmelse, selvbestemmelse, respekt, værdighed, anerkendelse. Det er super spændende i den aktuelle inklusionsdiskussion, hvor det hævdes, at lærerne ikke vil og ikke kan. Jamen det vil de gerne, og de kan meget allerede, når du kommer tæt på, men lærerne mangler nogle specialpædagogiske erfaringer og værktøjer.

Både specialpædagogik og almenpædagogik handler om nogle af de samme ting, blandt andet at få en børnegruppe til at fungere og agere fornuftigt med hinanden. Pædagogik og didaktik er nogle helt centrale komponenter begge steder, og det er mit forskningsfelt

POLIFOTO

✳
INKLUSION
Når specialpædagogiske institutioner lukker, ender mange af børnene i almenskolen. Men den specialpædagogiske viden går tabt, og det kan være fatalt.

at prøve på at beskrive, hvordan didaktik, inklusion og specialpædagogik spiller sammen. Folkeskolelæreren er i kontakt med en lang række andre fagligheder – specialskolelæreren, psykologens, AKT-vejlederens, høre-læse-konsulentens og pædagogens. Vi skal sætte gang i systematiske faglige dialoger, så vi kan få udvekslet viden i forhold til praksis.

FOR MEGET IDEOLOGI – FOR LIDT PRAKSISVIDEN

Udviklingen af skolen har i flere år været underlagt en inklusionsmålsætning, der er præget af alt for meget ideologi og teori og alt for lidt praksisviden. Inklusionsdiskussionen har ikke været forankret nok i de konkrete problemstillinger, som lærere og pædagoger står i. Vi bør i langt højere grad diskutere, hvordan man får gearet folkeskolen endnu bedre til at håndtere specialpædagogiske arbejdsopgaver, for eksempel med ressourcecentre og specialpædagoger. Fokus bør være på, hvordan man får transformeret noget af den viden, vi har fra det specialpædagogiske felt, ind i almenskolen.

Et af de kæmpe problemer, vi står med lige nu, er det vidensstab, vi oplever, når specialpædagogiske institutioner nedlægges som følge af besparelser i forlængelse af inklusionsmålsætningerne. Kommunerne overfører børnene – og muligvis også pengene – til almenskolen, men den specialpædagogiske viden og erfaringsopsamling bliver ikke overført. Når institutioner med mere specialiserede former for viden nedlægges, og denne viden ikke får en ny plads, så taber vi flere års indhentet viden, kompetencer og erfaringer.

Taberne i det spil bliver børnene. Alle børnene. Der er vigtig viden, som vi skal holde fast i på nogle hensigtsmæssige måder. I lokalmiljøerne, i grundskolen, i folks hverdagsliv osv.

Jeg er meget kritisk over for den måde, man så at sige har 'af-specialiseret' specialpædagogikken på. Man har længe ment, at man skulle lægge vægten på det, man betragter som kerneopgaverne, at børn skal være i deres egne lokalmiljøer osv. Men dermed siger vi også politisk, at det er en rigtig god ide, at der ikke kommer specialister ind, som ved noget særligt, for de er med til at synliggøre, umyndiggøre og trække nogle væk fra deres egne livssammenhænge. Men det er dybt problematisk, hvis af-specialisering betyder,

at specialpædagogiske institutioner og specialiserede institutioner nedlægges i det omfang, som det sker nu. Der er også en økonomisk dagsorden bag inklusionsmålsætningerne.

Forskernes rolle er at pege på, hvad det er for en specialpædagogisk viden, vi må holde fast i, og hvordan det kan lade sig gøre at overføre den. Det er vores store udfordring. Man kan ikke bare konstruere sig ud af specialpædagogiske problemstillinger, som inklusionsdagsordenen nogle gange er blevet til taget til indtægt for. Mit svar er et andet: Det er kombinationen af at anvende specialpædagogisk viden og almenpædagogisk og didaktisk viden på nogle fornuftige måder, som ikke er marginaliserende og stigmatiserende. ■

LOTTE HELEGAARD-SØRENSEN

Lektor i specialpædagogik og koordinator for Masteruddannelsen i specialpædagogik, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU). Hun forsker i læreres specialpædagogiske og inklusionspædagogiske praksiskompetencer og har netop afsluttet et forskningsprojekt i samarbejde med specialskolelærere om kvalitetsudvikling af undervisningen. Forfatter til flere artikler og bøger om inklusion, blandt andet 'Inkluderende specialpædagogik' (Akademisk Forlag, 2013).